

BNA Gebouw van het Jaar 2009 Regio Delta Juryrapport

INLEIDING

In de Regio Delta werden achtenveertig projecten ingezonden voor de verkiezing van BNA Gebouw van het Jaar 2009. De projecten zijn onder te brengen in een aantal categorieën: woonhuizen, woongebouwen waaronder zorg, scholen, klein civiel en kantoren.

Zich bewust van het feit dat het lastig is om een woonhuis te vergelijken met een grootschalige, binnenstedelijke ingreep, is de jury zeer serieus te werk gegaan. Op de eerste jurydag zijn alle plannen tot en met de plattegronden uitgebreid bekeken en besproken. Op de tweede jurydag zijn de uitgekozen projecten bezocht. In totaal zijn twaalf gebouwen bezocht, waarvan zeven zijn genomineerd. De vijf afvallers bleken ambachtelijk zeer goed gemaakt maar lieten op ruimtelijk gebied te wensen over. Ze boden niet de gezochte, extra dimensie of stelden in de praktijk teleur. Een kleine parel, verrassend in zijn bescheidenheid, werd niet gevonden.

Zowel na bestudering van de plannen op papier als na de bezoeken, constateert de jury dat ontwikkelaar en architecten in de afgelopen, rijke periode nogal eens teveel hebben gewild en zich te weinig gelegen hebben laten liggen aan een basisstandaard en aan beproefde concepten van voorgangers. Vooral in de scholenbouw mist een

eenvoudige eenduidigheid en lijken ontwikkelaar en architect hun eigen type opnieuw te willen uitvinden. Ook de woningbouw worstelt met alle vraagstukken: met de heruitvinding van het galerijtype, de relatie tussen openbaar en privé, de oplossing van het parkeren en de kwaliteit van de openbare ruimte, wat de vraag oproept of de nieuwe galerijwoningen wel zoveel beter zijn dan de oude.

Hoewel de jury veel goede, liefdevolle gebouwen heeft gezien, waarbij het zeer wordt gewaardeerd dat ook eenvoudige opgaven als een gemeentehuis, een giraffenverblijf en een brandweerkazerne getuigen van architectonische ambitie, heeft zij weinig verrassende architectuur gezien. Bij de inzendingen wekte de nadruk op foto's van overweldigende entrees en trappenhuizen verbazing, omdat daarmee de suggestie wordt gewekt dat de plekken waar mensen wonen, werken en leren van ondergeschikt belang zijn geworden.

Met de door de BNA vastgestelde criteria, is de jury uiteindelijk tot haar oordeel gekomen. Waardering gaat uit naar het maken van duidelijke, heldere keuzes, naar rust, beheersing, vakmanschap en naar totaalcomposities.

Het kostte enige discussie om uit de zeven nominaties de winnaar te bepalen. Uiteindelijk koos men unaniem voor een verdichtingsoperatie, waarbij de architecten met een aantal even radicale als slimme ingrepen een bestaand kantoorgebouw

transformeren en een belangrijke, maatschappelijke meerwaarde creëren, namelijk de teruggave van weldadige, openbare ruimte aan de stad.

WINNAAR BNA GEBOUW VAN HET JAAR 2009 REGIO DELTA

Renovatie ministerie van Financiën, Den Haag
Architecten: Roberto Meyer en Jeroen van Schooten (Meyer en Van Schooten Architecten, Amsterdam)

Deze verbouwing is een in alle opzichten vernuftige renovatie, met grote maatschappelijke relevantie. Het tot voor kort gesloten, ontoegankelijke en sombere fort is met een aantal slimme, weloverwogen keuzes veranderd in een transparant en toegankelijk gebouw. De openheid en transparantie zorgen voor imagoverbetering van het ministerie van Financiën, voor een prettige, ruimtelijk interessante werksfeer maar ook voor een dynamisch straatbeeld. Door in de kantoorvleugel aan het Korte Voorhout een doorgang te hakken en de ingang naar de achtergelegen binnentuin te verplaatsen, is deze voorheen gesloten binnentuin veranderd in een openbare oase. Door de tweede binnentuin te overdekken en te voorzien van een semi-openbaar, verdiept vergadercentrum, wordt het gebouw intern verdicht. De intelligente inbreidingsoperatie, waarbij delen van het gebouw zijn teruggegeven aan de stad, maakt op de jury grote indruk.

Afgezien van de consequente aanpak en de enorme doorwerktheid, valt de liefdevolle en zorgvuldige manier op, waarmee de architecten het oorspronkelijke gebouw hebben hergebruikt. Dit mooie, tweede leven draagt ongetwijfeld bij aan discussie over de intrinsieke kwaliteiten van de jaren zeventigarchitectuur.

De energiebesparende, duurzame transformatie was mogelijk dankzij een pps-constructie, waarbij een totaalpakket van investering, kosten van beheer en onderhoud, en energieverbruik is uitbesteed. De hoekoplossing komt bij een aantal juryleden te exuberant over.

NOMINATIES

Schiecentrale 4B, Rotterdam
Architect: Robert Winkel (Mei architecten en stedenbouwers, Rotterdam)

Schiecentrale 4B straalt een enorme zelfverzekerdheid uit. Het gebouw is stoer, dynamisch en slim en heeft een duidelijke icoonwerking. De architect is er volgens de jury op een knappe manier in geslaagd om een groot, rijk en gevarieerd programma op een grootstedelijke manier uit te dragen. Door functies als een supermarkt en gymzaal rondom te plaatsen en naast appartementen ook grondgebonden kadewoningen te maken, genereert de plint reuring, staat het gebouw stevig op de grond en verankert het zich aan alle kanten in het stadsweefsel.

De jury looft het uitgangspunt om van Schiecentrale 4B een gemeenschappelijk gebouw te maken. Door kantoren en woningen over een lagere en een hogere schijf te verdelen, ontstaat in het midden, bovenop de parkeergarage, een openbaar toegankelijke binnenplaats met picknicktafels en speelmogelijkheden. De jury vindt de rauwe, bij de haven passende materiaalkeuze geslaagd. De aan de galerij hangende bergingen zijn voor sommige bewoners misschien een tikkeltje te gewaagd, maar het raam in de berging maakt veel goed. De woningen zelf zijn behaaglijk, met heldere units, veel uitzicht en echte flexibiliteit.

Er zijn enkele vraagtekens bij de positie van de entree en bij het gebrek aan ruimtelijkheid en oriëntatie bij het binnenkomen. Liever had de jury ook hier de grootsheid van het gebouw ervaren.

Raad van State fase 1, Den Haag
Architecten: Patrice Girod en Evelyne Merckx (Merckx+Girod architecten, Amsterdam)

Maak van een bestaand gebouwencomplex met op labyrinthische wijze verbonden, monumentale herenhuizen een moderne en goed functionerende kantoorvleugel voor de rechters van de Raad van State. Deze lastige opgave is op een intelligente, zorgvuldige en verfijnde manier opgelost. In het ontwerp zijn alle achterbouwsels gesloopt en is een efficiënt, eigentijds vormgegeven kantoorgebouw met uitragende lobben tegen de oude herenhuizen aan gezet. De jury is vooral onder de indruk van het

heldere en mooie concept binnen, waar een tussen de oudbouw en de nieuwbouw uitgesneden vide over de hele lengte en hoogte van het gebouw daglicht laat binnenstromen. Dit zorgt voor een grootse ruimtelijkheid en voor een prettige, open middengang. In de vide zwevende trappen overbruggen het hoogteverschil tussen de middengang en de kamers in de monumentale panden. De trappen zijn consequent wit geschilderd en met roestvrijstalen schermen aan het oog onttrokken, waardoor eenheid ontstaat en de lange zichtlijnen in de gang – zowel verticaal als horizontaal - in tact blijven. De jury is groot voorstander van verdichting in het stedelijk weefsel, waarvan deze vernieuwingsoperatie een geslaagd voorbeeld is. Bij het nieuwe entree- annex poortgebouw heeft de jury zijn twijfels. De poort wekt de verwachting van een openbaar binnenterrein, terwijl hij slechts naar de ingang van de privéparkeergarage voert.

Waterschapshuis Hollandse Delta, Ridderkerk
Architect: Victor de Leeuw (EGM architecten, Dordrecht)

De jury looft de duidelijke keuze van de architect om op een non-site een krachtige, vrij in de ruimte staande vorm neer te zetten, die zorgvuldig in het landschap is gesitueerd. Om in zo'n omgeving een groot kantoorgebouw neer te zetten, dat zich niet als zodanig opdringt, wordt zeer gewaardeerd. Ook de eenheid van het gebouw, waarin vijf tot voor kort gescheiden partijen zijn samengevoegd, wordt op prijs gesteld.

De afgeronde, driehoekige vorm is van buiten degelijk en consequent uitgewerkt, met afwisselende banden van baksteen en ramen. Doordat het gebouw voor een deel op kolommen staat, is het parkeren onder het gebouw zelf opgelost. Daar bevindt zich ook de belangrijkste entree, een logische, goede plek, aldus de jury. Door de veelal open kantoortuinen rondom een groot atrium te voegen en door in dat atrium een verbindingstrap en een café te plaatsen, ontstaat in het openbare binnengebied een dynamiek, die van een aangename werksfeer getuigt. Veel aandacht is uitgegaan naar de akoestiek en het binnenklimaat. Betonkernactivering zorgt voor zuinig energiegebruik. Kortom, het gebouw wordt ervaren als een prettig

en goed werkgebouw met een mooie en zorgvuldige detaillering. De hoeveelheid interieuroevoegingen had volgens een aantal juryleden kleiner gekund.

Lorentzschool, Leiden
Architecten: Leon Thier, Sechmet Bötger en Constanze Knüpling (Atelier PRO architecten, Den Haag)

Deze basisschool maakt de jury blij. Nogal eens wordt in de scholenbouw naar te veel en te complex gestreefd, waardoor onrust ontstaat. De Lorentzschool is een gedistingeerd, compact, knap en lichtvoetig schoolgebouw, met een beproefd concept: de klaslokalen en gangen zijn rondom de gymzaal met installaties gedrapeerd. Binnen dat concept hebben de architecten gezorgd voor de juiste schaalgeving, een prestatie bij een schoolgebouw voor 900 leerlingen, voor stilte, openheid en ruimte. Onderbouw, middenbouw en bovenbouw hebben eigen entrees en eigen verdiepingen. De kleinste kinderen hebben zelfs drie ingangen, die naar een eigen 'wijk' van vier lokalen met een herkenbare kleurstelling leiden. De gangen zijn royaal en voorzien van daglicht. Deze kunnen bij het leren betrokken worden door grote glazen schuifwanden in de lokalen. Op een aantal plekken zijn bijzondere ruimtes gecreëerd, zoals de grote, houten trap in het hart van de school die tevens als tribune en feestplek kan worden gebruikt, en de haaks daarop staande, smallere trap met lage boekenkasten: de bibliotheek. Vanuit de verdiepingen bieden ramen zicht op deze speciale ruimtes, wat de oriëntatie ten goede komt. De mooi gemetselde baksteen, de heldere routes, de zorgvuldige afwerking, de efficiënte en beheerste benutting van ruimte getuigen van grote kwaliteit en vakmanschap.

Seniorenwoningen, Middelburg
Architect: Joke Vos (Joke Vos architecten, Rotterdam)

Op een voormalig scholenterrein zijn 48 seniorenwoningen en een zorgvilla verrezen. De architect heeft de onregelmatigheid van de locatie aangegrepen om een in v-vorm zigzaggend woonblok te maken. Vanwege zijn zigzag nestelt het woonblok zich geraffineerd maar ook vanzelfsprekend op deze locatie, die veel richtingen

kent, terwijl in de zigzag ook het parkeren een goede plek vindt. Door de v-vorm ontstaat in het midden een nieuw, groen, collectief binnenterrein. De architect heeft het project van het grote, stedenbouwkundige gebaar tot het kleine detail met aandacht en precisie behandeld. De veelheid in woningtypologie, afgestemd op uitzicht, ontsluiting en bezonning, is gedisciplineerd opgelost. De vanwege 'geboden toegang' noodzakelijke galerij is subtiel en netjes en wordt zwierig van de binnenkant van het gebouw doorgetrokken naar de buitenkant. Desondanks blijft de galerijoplossing niet ideaal. De architectuur volgt de logica van het plan subtiel, de uitwerking zowel in materiaal als in detaillering is terughoudend, goed gekozen en getuigt van beheersing en vakmanschap. Het maken van een ensemble met zorgvuldige overgangen tussen privé en openbaar is van essentieel belang in de woningbouw. De jury heeft bewondering voor de discretie, de precisie en de eenvoudige middelen waarmee de architect dit tot stand weet te brengen en een eigen, rustige wereld creëert, die zich naadloos voegt in zijn context.

3 woontorens, Leiden

Architecten: Thijs Asselbergs, Paul Seuntjens en Hugo Stevens (architectuurcentrale Thijs Asselbergs, Haarlem)

Deze drie, gelijksoortige woontorens aan de rand van de stad zijn zowel sober en zakelijk als optimistisch en spannend. In de gevels bekleed met keramische tegels hebben de architecten het beschikbare speelveld met een mooie open-dicht verhouding benut. De gevels stralen transparantie en verfijning uit, de zakelijkheid is eerder zacht dan hard. Terugliggende balkons zorgen voor privacy en voor een goede scheiding tussen privé en openbaar. De balkons tonen zich als ragnijne, doorlopende betonnen banden, die in de gevel zijn geïntegreerd. Op het dak hebben de gebouwen op twee van de vier hoeken terugspringende geledingen voor grote dakterrassen, wat de gebouwen luchtigheid geeft, zonder dat het gevelbeeld uit elkaar valt.

De entree is royaal, over twee verdiepingen en de gebouwen zijn mooi aangehecht aan het maaiveld. Aan de waterkant zijn ze verankerd met woningen op de begane grond en een verlaagde, houten pier. Ze zijn onderling gekoppeld aan een doorlopend

plateau waaronder het parkeren goed is opgelost. Daardoor ontstaat bovenop het doorlopende, autovrije plateau een royale en rustige verblijfsruimte. De gebouwen zijn goed doordacht, zorgvuldig gemaakt en vormen een sprankelend en mooi ensemble waarin het prettig wonen is.

JURY REGIO DELTA

Jo Coenen – Jo Coenen & Co, Amsterdam/
Maastricht (voorzitter)

Charlotte ten Dijke – Tangram Architecten,
Amsterdam

Dolf Dobbelaar – Stawon, Amsterdam

Patrick van der Klooster – AIR Foundation,
Rotterdam

Aart Oxenaar – directeur Academie van
Bouwkunst, Amsterdam

Jurysecretaris, auteur juryrapport

Marina de Vries – Zelfstandig journalist,
Amsterdam